

SOCIJALNI RAD — NA MARGINAMA ZNANOSTI

Aleksandar Halmi
Filozofski fakultet, Zagreb

SAŽETAK

Socijalni rad se danas nalazi na prekretnici. S jedne strane dominiraju shvaćanja koja ga svrstavaju među sociološke discipline, po nekim drugim on se izdvaja u poseban okvir ili se jednostavno zanemaruje. Stoga se nameću tri fundamentalna pitanja: 1. koje su pretpostavke znanstvenog zasnivanja jedne posebne ljudske djelatnosti kakav je socijalni rad; 2. da li uopće postoji znanost o socijalnom radu i kakvo je njezino mjesto u razvijenoj sistematici bazičnih i aplikativnih disciplina; 3. da li postoji specifičan predmet socijalnog rada i šta on proučava? Na ta i mnoga druga pitanja mogla bi odgovoriti jedna posebna sistematska studija što bi se pozabavila tim epistemološkim problemima.

Pristup problemima istraživanja epistemoloških i metodoloških osnova stručnog socijalnog rada pretpostavlja niz poteškoća vezanih uz konstituiranje cjelokupne znanstvene teorije socijalnog rada. Ujedno, ti problemi predstavljaju jedno od temeljnih pitanja znanstvenih studija profesionalnog socijalnog rada.

Već na samom početku istraživanja ukazuje se potreba, kako za definiranjem pojmovnih i predmetnih sadržaja ove specifične discipline, tako i za konstituiranjem što preciznijeg kategorijalnog sistema s jasno razrađenim metodološkim osnovama, metodikom i aplikativnim područjima rada.

Znanstvena teorija socijalnog rada nužno implicira pitanje znan-

stvene zasnovanosti i utemeljenosti niza eksplanatornih teorija, bez kojih nije moguće zamisliti konstituiranje jedinstvene i integrativne znanosti o socijalnom radu. bog toga, svaki daljnji znanstveni pristup nameće problem istraživanja epistemoloških osnova što predstavlja teorijsku i metodološku okosnicu znanosti socijalnom radu.

No, premda postoje brojni pokušaji postavljanja socijalnog rada na razinu znanstvene teorije, danas u svjetskoj i domaćoj znanstveno-stručnoj literaturi ne postoji ni jedna sistematska studija koja bi se bavila pitanjima epistemologije socijalnog rada. Ipak i pored toga, ne možemo osporiti postojanje nekih teorijskih pristupa koji su sve bliži sadržaju

sistematiziranih općih i posebnih saznanja o socijalnom radu.

U njemačkoj literaturi susreće se poznata teorijska studija Rössnerove koja stoji na stajalištu da postoji posebna znanost socijalnog rada koja je ovdje definirana kao subznanost sociologije, odnosno kao parcijalna sociologija¹. Svoj stav autorica dokazuje operacionalizacijom pojmovno-kategorijalnog sistema gdje pored mnogo socioloških kategorija, dominira obrazloženje strukture socijalnih problema i socijalno-zaštitnih potreba što sačinjava predmetno jezgro znanosti o socijalnom radu:

U radovima ostalih njemačkih autora: H. Junkera², F. Flamma³, E. Richtera⁴ i drugih nailazi se na pokušaj identificiranja predmeta socijalnog rada s predmetom socijalne pedagogije. Takav je stav logična posljedica razvoja te discipline, koja vesu s metodikom socijalnog rada, traži u sadržajima i problemima odgoja i obrazovanja.

Neki američki teoretičari kao: K. Kendall⁵, B. Piccard⁶, A. Kahn⁷ i drugi, zastupaju stajalište da je socijalni rad samo rezidualna kategorija, tj. fokus za okupljanje niza srodnih disciplina koje se bave istim ili sličnim problemima.

Za spomenute teoretičare socijalni rad je disciplina koja preuzima i primjenjuje saznanja drugih ranije konstituiranih znanstvenih oblasti i

područja čime gubi svoj autentični spoznajno-terijski temelj, oslanjajući se na teorijske sisteme i područja srodnih disciplina. Nosioci te tzv. »integrativne« teorije ne zanemaruju interdisciplinarni pristup u epistemološkim istraživanjima jer te principe preuzimaju i mnoge druge srodne discipline.

Lindeman⁸, Hamilton⁹ i Irvien¹⁰, autori poznatijih udžbenika socijalnog rada, određuju socijalni rad kao zasebnu i samostalnu disciplinu čiji je predmet istraživanja ljudske potrebe i vrednote s ciljem pronalaženja takvih uvjeta života koji bi najviše odgovarali čovjekovoj prirodi. U tim teorijskim studijama oblikovana je konzistentnija teorija socijalnog rada pa nema sumnje da u socijalnom radu postoji određeno autonomno područje.

U jugoslavenskoj literaturi, od zasnivanja profesionalnog socijalnog rada (osnivanjem prvih škola za edukaciju socijalnih radnika), pa do monografije I. Nedeljković 1982. godine nije postojala ni jedna ozbiljnija studija koja bi se bavila spoznajno-terijskim problemima socijalnog rada. Neki pokušaji bili su više usmjereni na poistovećivanje predmeta socijalnog rada s predmetom socijalne politike, nego što su razmatrali mogućnosti konstituiranja prave znanosti o socijalnom radu. Na taj način je stručni socijalni rad doveden u funk-

1 Rössner, Lutz: Theorie der Sozialarbeit, Erns Reinhardt, Verlag, München, 1973.

2 Junker, H.: Das Beratungsgespräch, Zur Theorie und Praxis kritischer Sozialarbeit, München-Kösel, 1978.

3 Flamm, F.: Sozialwissen und Sozialarbeit in der Bundesrepublik Deutschland, Frankfurt a/M, 1977.

4 Richter, E.: Patient Familie, Rowultvestog, 1970.

5 Kendall, Ketrin: Reflections on Social Work Education, American Social Work, New York — Wien, 1978.

6 Piccard, Betty: An Introduction to Social Work, The Dorsey Press, Illinois, 1976.

7 Kahn, A.: Issues in American Social Work, Columbia University Press, New York, 1947.

8 Lindeman, E.: Social Casework Matuers in a Confused World, The Coppas, New York, 1947.

9 Hamilton, G.: Theory and Practice of Social Work, N. York, 1951.

10 Irvien, E.: Social Work and Human Problems, Publ. by Perg. International Library, 1979.

ciju praktične politike, a njegova znanstvena osnova u područje politologije. S druge pak strane naglašeni su pokušaji nekritičkog preuzimanja tradicionalne funkcionalističke metode iz američkih škola za socijalne radnike. Taj dualizam je i danas jedan od najozbiljnijih epistemoloških problema u jugoslavenskoj teoriji i praksi socijalnog rada.

Pojava Nedeljkovićeve monografije: »Socijalni rad«¹¹ u kojoj su iznijeta samo polazna stajališta prva je zbirka rezultata teorijskih studija o socijalnom radu, gdje se već jasno naziru određene pretpostavke znanstvenog zasnivanja socijalnog rada kao posebne djelatnosti. Iako ne eksplicitno, iz studije se daje naslutiti što čini spoznajno teorijsku okosnicu i pojmovnokategorijalni sistem socijalnog rada.

Monografija je otvorila prostor za mnoge intelektualne sukobe i polemike oko pitanja projektiranja znanstvenog socijalnog rada i njegovog mjesta u sistemu bazičnih i aplikativnih disciplina.

Sve te teorijske studije ukazuju na nerazvijenost i nedovoljnu definiranost spoznajno-teorijske baze, te nepostojanost konzistentnog pojmovno-kategorijalnog aparata što dovodi u pitanje cjelokupnu znanost o socijalnom radu. Stoga bi adekvatna pojmovna analiza usmjerena na specifikaciju i razjašnjavanje ključnih pojmova u socijalnom radu bila prva i neophodna faza svakog znanstvenog postupka. Međutim, potrebno je naglasiti da puko nizanje pojmova koji figuriraju u socijalnom radu, ne čine i njegovu znanstvenu teoriju. Teorija se nazire tek u onom momentu kada su spomenuti pojmovi povezani u

sheme i kada kao takvi obrazuju definicije promatranih pojava.

Nastojanje da se niz pojmova i hipoteza znanstveno verificira, predstavlja danas u socijalnom radu, jednu od osnovnih težnji. Pri tome su empirijska istraživanja osnovnih pojava, glavni i najvredniji izvor originalnih teorijskih iskustava i spoznaja te daju daljnji podsticaj za razvijanje znanstvene teorije u socijalnom radu. Nesumnjivo je da socijalna istraživanja mogu dati ogroman doprinos u poboljšanju teorijskog sistema u socijalnom radu. No premda ona i postoje, njihov je glavni nedostatak u deficitu teorijskih implikacija, naročito teorijski osnovanih objašnjenja tih fenomena.

Poteškoće nastaju i zbog složenosti problematike koja se ispituje u području socijalnog rada, nedovoljno razvijene tradicije, nerazvijenosti čitavog niza društvenih i humanističkih znanosti, nedostatka odgovarajućih koncepcija, odnosno nedostatka jedne teorijski primijenjene znanosti o socijalnom radu. Sve to izaziva niz nepovoljnih okolnosti među kojima se posebno ističe:

— nedostatak kriterija za identificiranje i selekcioniranje niza važnih pojmova i termina iz raznih znanstvenih oblasti i disciplina srodnih socijalnom radu;

— nedostatak teorijsko-pojmovnog sistema u znanosti socijalnog rada koji bi omogućio gradnju i razvoj jedinstvene terminologije;

— nedostatak metodološko-tehničke osnove za organizaciju interdisciplinarnih istraživanja u socijalnom radu;

— nedostatak teorijsko-metodološke okosnice oko koje bi se znanja iz srodnih disciplina mogla povezivati

11 Nedeljković, I. R.: Socijalni rad, Knjiga I, Beograd, 1982.

u jedan koherentan sistem empirijski provjerenih znanja.

Problem nerazvijenosti znanstvene teorije direktno se transferira na još važno područje, a to je **praksa** socijalnog rada. Ukoliko se znanja koja se u toj praksi primijenjuju stalno ne obnavljaju ona se niveliraju na sve nižoj razini tako da dolazi do fenomena **metodološkog redukcionizma** što znači svodenje socijalnog rada na neposrednu socijalnu zaštitu. Pod utjecajem te tendencije sve više se zapostavljaju istraživanja velikog kompleksa etioloških faktora i pojavnih oblika socijalne patologije kao i stručnih mjera prevencije gdje treba koristiti daleko veći broj znanstvenih kategorija nego u području neposredne socijalne zaštite.

Spomenuti epistemološki problemi postavljaju pred znanost socijalnog rada, po mom mišljenju, **tri** temeljna zadatka:

Smatram, da je prvi zadatak **analitičko-kritički** pristup onim tendencijama koje građansko-liberalističko stajalište stavljaju u prvi plan, svodeći funkciju socijalnog rada na mehanizam socijalne kontrole čija je jedina uloga očuvanje i zaštita društvenog status quo. Međutim, iako postoje kritike koje smatraju da je taj buržoaski koncept moguće transformirati u marksistički, malo je onih autora koji se sistematski i trajnije bave teorijom socijalnog rada, pa čak i temeljnim proučavanjem postojećih teorijsko-metodoloških orijentacija u drugim sociokulturnim sredinama. Može se također konstatirati, da ni jedna znanstvena ni stručna institucija ne unapređuje teorijske i metodološke osnove socijalnog rada u našem samoupravnom društvu. Zbog

toga, prema mišljenju M. Milosavljevića »nisu retka shvatanja, koja se zaklanjaju iza marksističkog koncepta o samoupravnom društvu da socijalni rad kao tvorevina građanskog društva i nije neophodna profesija u razvijenom socijalističkom društvu.«¹²

Premda se metodološka osnova znanstvenog zasnivanja socijalnog rada u samoupravnom društvu temelji na marksističkim stavovima o generičkoj prirodi čovjeka i ljudskog društva, pogrešna su ona shvaćanja koja tvrde da je samim time u nas izgrađena filozofska i teorijsko-metodološka osnova socijalnog rada. Marksističko zasnivanje teorijsko-metodološke osnove socijalnog rada u samoupravnom društvu nameće potrebu pokretanja temeljnih teorijskih istraživanja u čijem bi središtu bile bazične kategorije, pojmovi i hipoteze, zakonitosti i cjelokupna metodologija socijalnog rada. Stoga bi teorijsko fundiranje socijalnog rada na marksističkim osnovama trebalo početi od kritike različitih teorijskih i socijalno-političkih pristupa koji su u aktualnoj praksi podloga socijalnog rada.

Drugi važan zadatak je izgradnja **dinamičko-integrativnog pristupa** predmetu i metodologiji socijalnog rada. Mnoge ranije konstituirane discipline kao filozofija, sociologija, psihologija i druge, anticipirale su brojna saznanja neophodna za djelatnost socijalnog rada. Uostalom, i čitavo obrazovanje za tu profesiju iskazuje koncept integrativnosti i kumulativnosti u objašnjavanju socijalnih fenomena u procesu socijalnog rada. Takav pristup ima svoje teorijsko i praktično značenje. Teorijsko značenje jest u tome što će socijalni rad participirati u korištenju opće znan-

¹² Milosavljević, M.: Budućnost socijalnog rada, Socijalni rad — juče — danas — sutra, Beograd, 1982. str. 15.

stvene metodologije iz svih relevantnih disciplina, dok je praktično značenje u tome što će u empirijskim istraživanjima u toj domeni biti moguće preuzeti i razvijati mnogobrojne posebne metode čija će praktična vrijednost koristiti drugim disciplinama. Korištenje posebnih metoda drugih znanosti ne znači puku kompilaciju tuđe znanstvene metodologije, već interdisciplinarni i kreativni pristup svakoj posebnoj istraživačkoj fazi.

Osim toga, vrlo je malo metoda u suvremenim društvenim znanostima što se primjenjuju isključivo u jednoj disciplini, jer ono što je u metodologiji specifično jest u prvom redu **predmet** na koji se neka metoda odnosi i primijenjuje te znanstveni aspekt iz kojega proizlazi opseg i domet rezultata u pojedinim oblastima istraživanja. No, premda je i utjecaj različitih društvenih znanosti dragocijen za razvoj jedinstvene i integrativne metodologije socijalnog rada, to često vodi simplifikiranju pristupa (metodološki redukcionizam) u odnosu na konkretne pojave i probleme u praksi socijalnog rada.

Tako se, na primjer, pretežna metodička orijentacija socijalnog rada na pojedinca duguje s jedne strane, snažnom utjecaju psihologije i psihoanalize, a s druge strane, funkcionalističkom shvaćanju prirode ljudskih problema (Merton i Nisbet).

Međutim, metode kojima se služe društvene znanosti kao i njihovi specifični predmeti, bili su više uvjetovani analitičkim nego sintetičkim pristupom; pa su stoga bile ograničene i spoznajne mogućnosti zahvaćanja cjelovitosti zbivanja kakve postoje u realnosti. Taj opći metodološki problem u integralnom zahvaćanju čovje-

ka istovremeno s raznih aspekata njegovog života imao je svoj odraz i u socijalnom radu. Naime, kada se teoretski, sa stajališta osnovnih znanosti o čovjeku, analizira pojam individue onda je jasno da se ne radi o poimanju individue kao izolirane jedinice izvan konteksta socijalne realnosti. Iz toga proizlazi i specifičnost za metodologiju socijalnog rada, a ta je da ona mora implicirati niz drugih metoda ukoliko njezina funkcija želi biti efikasna. Upravo zato, ističe N. Smolić »što se u socijalnom radu obuhvaća čovjek i njegovo ponašanje kao funkcija cijele životne situacije, integrativni pristup ljudskim problemima je suština metoda socijalnog rada, ukoliko se želi ostvariti njegova osnovna vrednota«. ¹³ Ta specifičnost nije bila dovoljno sagledana, jer nije bilo verifikacije, znanstvene evaluacije postojeće prakse, pomanjkanje njezine generacije, otkrivanja postojećih zakonitosti (svojevrnsne teorije socijalnog rada). Možda je na dosadašnje metodološke mogućnosti i primjene utjecala postojeća administrativno-pravna osnova socijalne zaštite, njezinih službi i institucija. Sve to bi trebalo istražiti. U svakom slučaju, sadašnjost, a pogotovo budućnost, traže nove pristupe kako u sadržajno-organizacionom, tako i u metodološkom pristupu socijalnom radu.

Treći zadatak je aplikacija **interakciono-dijalektičkog pristupa** predmetu i metodologiji socijalnog rada. Općenito, kada govorimo o metodama socijalnog rada treba u analizi poći od predmeta njegovog proučavanja jer između predmeta i metoda postoji najuži dijalektički odnos. Logična je i metodološka komunikacija kroz te tri razine. Tako su u teoriji i praksi socijalnog rada poznate **tri**

13 Smolić, K. Nada: Metode socijalnog rada, Socijalni rad, 1—2, Zagreb, 1975. str. 32.

osnovne razine analize što tvore dijalektičku integrativnost i teorijske osnovne metodologije socijalnog rada. Te tri razine analize ili tri procesa socijalnog rada između kojih postoji najuži dijalektički odnos jesu: 1. individualna razina analize ili socijalni rad na slučaju (Social Casework). 2. grupna razina analize ili socijalni grupni rad (Social Groupwork) i 3. institucionalna razina analize ili socijalni rad na razini organiziranja zajednice (Community Welfare Organization). Te tri razine analize ili tri studijsko-analitička metoda postupka čine svojevrsan proces socijalnog rada.

Tako i Nagyieva dijalektička teorija ličnosti smatra da čovjeka uvijek moramo promatrati kao integralnu cjelinu, kao odnos, kao zbivanje, kao **akciju** tj. dijalektiku subjekta i objekta u toj akciji, a ne kao autonomni supstancijalni entitet unutar interakcijskog procesa. Budući da čovjekovo ponašanje možemo razumijeti samo unutar tog interpersonalnog, akcionog konteksta, logički je neodrživo svodenje metoda socijalnog rada na klasični funkcionalistički obrazac — studij slučaja, studij grupe i studij zajednice, bez povezivanja tih triju razina analize. To znači da ličnost čovjeka možemo shvatiti jedino u akcionom odnosu s njezinom ukupnom mikro i makro sredinom i samo u okviru takve odnosne dinamike moguće je uočiti stvarne uzroke određenog problemnog ponašanja te na osnovi toga planirati efektivnu intervenciju.

Stoga i polazna osnova humanistički orijentiranog socijalnog rada mora biti u načinu organiziranja socijalnih akcija sa svrhom razvijanja i humaniziranja životne sredine čovjeka. Ukoliko se socijalni rad ne manifestira kao socijalna akcija u živim društvenim procesima i to u njho-

vom životnom toku zbivanja i nastajanja tada on gubi svoju osnovnu vrednost. Zbog toga, metode socijalnog rada uvijek moraju imati akciono obilježje što pretpostavlja dijalektičko povezivanje svih triju razina analize. Upravo s tog razloga, metode socijalnog rada nailaze na svoju specifičnu primjenu u **akcionim istraživanjima** ljudskih potreba u životnim sredinama u kojima čovjek obitava i zadovoljava svoje osnovne potrebe.

Iz toga proizlazi potreba za jednim sistematskim teorijsko-epistemološkim istraživanjem koje će se pozabaviti pitanjima **studija znanstvenih osnova** socijalnog rada s precizno razrađenim pojmovno-kategorijalnim sistemom, predmetom istraživanja, metodologijom i područjima rada.

Kao okvirni nacrt tog istraživanja može se predložiti slijedeća eksplikacija teorijsko-znanstvenih temelja stručnog socijalnog rada:

I. TEORIJA SOCIJALNOG RADA

1. Poimanje i definiranje osnova znanosti socijalnog rada;
2. Definiranje predmeta socijalnog rada;
3. Odnos socijalnog rada prema relevantnim disciplinama;
4. Integrativnost teoretske osnove socijalnog rada;
5. Razvoj i pretpostavke socijalnog rada socijalnog rada kao profesije i komparativni prikaz u drugim zemljama i kod nas.

II. KATEGORIJALNI SISTEM U SOCIJALNOM RADU

1. **Problem ljudskih potreba**, načini njihovog zadovoljavanja i humanizacije u životnoj i radnoj sredini čovjeka;

- integrativni pristup ljudskim potrebama;
 - taksonomije ljudskih potreba;
 - generiranje apsurdnih, socijalno-zaštitnih potreba;
 - zadovoljavanje i humanizacija ljudskih potreba.
2. **Socijalni problemi** i uzroci socijalnih poremetnji u ponašanju ličnosti u mikro i makro sredini:
- dinamika socijalnih promjena i njihov odraz na individualne i grupne probleme u ponašanju i adaptaciji: ekonomska nesigurnost, populacijski problemi, demografska kretanja, kulturno-etničke manjine i utjecaji, devijantna ponašanja uvjetovana poremetnjama zdravlja: bolesti ovisnosti, mentalne devijacije itd;
 - etiopatogeneza socijalnih problema: socijalno-zaštitne potrebe kao faktori rizika, generiranje socijalnih problema u životnoj situaciji čovjeka;
 - socijalna percepcija socijalnih problema;
 - identificiranje i prevencija socijalnih problema.
3. **Socijalna prevencija i socijalna kontrola:**
- teorijske osnove preventivnog i projektivnog socijalnog rada;
 - historijska zakonitost uzajamne uvjetovanosti rada i predviđanja, akcije i planiranja, podsticanja i predviđanja;
 - predviđanje kretanja društvenih fenomena kao osnova preventivnog socijalnog rada;
 - socijalna prevencija i socijalna akcija;
 - socijalna prevencija, socijalna zaštita i socijalna kontrola;
 - socijalna zaštita i društveni razvoj.

III. TEORIJSKE OSNOVE METODOLOGIJE SOCIJALNOG RADA

1. **Teorija i metoda socijalnog rada na slučaju:**
- studij slučaja (case study);
 - principi rada u psiho i sociodinamskom pristupu čovjeku u interakciji s članovima obitelji i drugim ljudima u mikro i makro sredini;
 - metode dijagnosticiranja socijalnih slučajeva;
 - osnovni i diferencijalni principi i tehnike rada u studiju slučaja: biografska eksploracija, intervju i socijalna anamneza, socijalna ekspertiza;
 - potreba vođenja evidencije, osnovne dokumentacije i socijalne administracije socijalnih slučajeva;
 - potreba stalne evaluacije teorijskih principa i prakse socijalnog rada na slučaju.
2. **Teorija i metode grupnog socijalnog rada:**
- studij grupe (group study);
 - grupni socijalni rad i teorija grupne dinamike;
 - teorijski pristupi grupnom socijalnom radu;
 - metode grupnog socijalnog rada: sociometrija, skale ocjenjivanja, analiza procesa grupnih odnosa, promatranje sa sudjelovanjem;
 - studij grupe i grupni procesi;
 - socijalni tretman u grupnom procesu;
 - supervizija u grupnom i timskom radu.
3. **Teorija i metoda socijalnog rada u organiziranju zajednice:**
- studij zajednice (community study);

- ciljevi organizacije socijalnog rada u zajednici;
 - analiza situacije i pokretačkih snaga na razini zajednice;
 - planiranje i organiziranje socijalnih akcija u lokalnoj zajednici: organiziranje grupa i socijalnih akcija i susjedstvu i mjesnoj zajednici;
 - organiziranje i programiranje socijalno-zaštitnih intervencija;
 - organizacija informativno-pravne službe za građane u lokalnim zajednicama;
 - korištenje sredstava masovne komunikacije u edukativno humanitarne svrhe i prosvjeđiva-nje uopće;
 - kritika teorije i prakse socijalnog rada u zajednici.
1. Socijalni rad u organizacijama udruženog rada socijalne zaštite: centrima za socijalni rad, ustanovama socijalne zaštite itd;
 2. Socijalni rad u organizacijama udruženog rada privrede: socijalni rad u tvornici;
 3. Socijalni rad u organizacijama udruženog rada zdravstva: socijalni rad na bolničkim odjelima, socijalni rad u psihijatrijskim klinikama, u terapijskoj zajednici itd;
 4. Socijalni rad u organizacijama udruženog rada školstva: socijalni rad u predškolskim ustanovama, socijalni rad u osnovnoj školi, socijalni rad u usmjerenom obrazovanju;
 5. Socijalni rad u sudstvu i javnim tužilaštvima.

BIBLIOGRAFIJA

- Flamm, F.: Sozialwissen und Socialarbeit in der Bundesrepublik Deutschland, Frankfurt a/M., 1977.
- Hamilton, Gordon: The Theory and Practice of Social Case Work, Second Edition, Columbia University Press, New York, 1952.
- Irvien, E., Elizabeth: Social Work and Human Problems, Pergamon International Library, London, 1979.
- Junker, H.: Das Beratungsgespräch, zur Theorie und Praxis kritischer Socialarbeit, München—Kösel, 1978.
- Kahn, A.: Issues in American Social Work, Columbia University Press, New York, 1959.
- Kendall, Ketrin: Reflections on Social Work Education, American Social Work, New York—Wien, 1978.
- Lindeman, E.: Social Case Work Matuers in a Confused World, The Coppas, New York, 1947.
- Martinović, M.: Problemi epistemoloških osnova stručnog socijalnog rada, Socijalni rad, br. 3—4, Zagreb, 1981.
- Nedeljković, I., R.: Socijalni rad, Knjiga I, Beograd, 1982.
- Piccard, Bety: An Introduction to Social Work, The Dorsey Press, Illinois, 1976.
- Richter, E.: Patient Familie, Rowultvestog, 1970.
- Rössner, Lutz: Theorie der Socialarbeit, Erns Reinhardt, Verlag, München, 1973.

Aleksandar Halmi
Social Work — on the Margin of Science

SUMMARY

Social work has arrived at a turning point presently. On the one hand, it is being dominated by concepts which place it among sociological disciplines, and on the other it is being treated as an independent part of science, or simply ignored. As a result, three fundamental questions arise: 1. Which are the essentials of the scientific founding of a particular human activity as a social work is, 2. Is there a science of social work at all, and in the highly developed classification of basic and applicable disciplines, 3. Is there a specific object of social works and what is the object of its study? It would take a systematic study of its own, which would treat these epistemological problems to supply an answer to these questions.

Translated by
A. Halmi